

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 15 juli 2021

Mål nr

T 4494-20

PARTER

Klagande

Bilstudion Sverige AB, 556581-2343

Sättarevägen 3

434 37 Kungsbacka

Ombud: Advokat ME

Motpart

AF

Ombud: Advokat MG

SAKEN

Prisavdrag m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2020-07-22 i mål T 3420-19

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Bilstudion Sverige AB ska ersätta AF för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 25 635 kr avseende ombudsarvode och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilstudion Sverige AB har yrkat att Högsta domstolen ska avslå AFs talan. Bolaget har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria bolaget från skyldigheten att ersätta AF för rättegångskostnaderna i tingsrätten och hovrätten samt förplikta AF att ersätta bolaget för dess rättegångskostnader där.

AF har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL**Bakgrund**

1. AF köpte en begagnad bil av bolaget för 460 000 kr. En tid därefter fick han uppgifter som tydde på att mätarställningen vid köpet inte var korrekt. Han kontaktade bolaget och påtalade detta. De diskuterade ett återköp och bolaget erbjöd sig att köpa tillbaka bilen för 350 000 kr. Av den handling som skrevs i samband med att parterna kom överens om återköpet framgår inga andra villkor än priset.
2. AF väckte efter återköpet talan mot bolaget och yrkade prisavdrag alternativt skadestånd med 72 150 kr. Som grund för sin talan angav han att bilen avvek från vad som avtalats om bilens mätarställning och alltså var felaktig när han köpte den. Vid återköpet gjorde han en förlust på 110 000 kr

(460 000–350 000 kr). Det yrkade beloppet utgör den förlusten med avdrag för den nytta han har haft av bilen, beräknat enligt Konsumentverkets riktlinjer.

3. Bolaget har motsatt sig yrkandet. Enligt bolaget har återköpet inneburit att parternas mellanhavanden rörande bilen har reglerats slutligt. Bolaget har inte vitsordat att bilen var felaktig vid AFs köp och har inte heller godtagit beräkningen av det yrkade beloppet. Däremot har bolaget godtagit det som AF har uppgett om försäljning och återköp samt om oklarheterna avseende bilens mätarställning, dock inte att bolaget skulle ha manipulerat mätarställningen.

4. Tingsrätten ogillade AFs talan. Hovrätten har bifallit talan.

Vad målet gäller

5. Frågan är främst om parternas mellanhavanden rörande bilen blev slutligt reglerade i och med avtalet om återköp.

Rättsliga utgångspunkter

Konsumentköplagens tvingande karaktär

6. Konsumentköplagen gäller köp av lösa saker som en näringsidkare säljer till en konsument (1 § konsumentköplagen). Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för köparen är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen (3 §). Den är alltså tvingande till konsumentens förmån.

7. Konsumentköplagens tvingande karaktär gäller endast sådana inskränkningar som konsumenten har godkänt på förhand. Lagen hindrar alltså inte att konsumenten i ett konkret fall avstår från en befogenhet eller förmån eller binder sig vid en längre gående skyldighet när befogenheten, förmånen eller skyldigheten väl har aktualiserats, t.ex. vid förlikning av en tvist (jfr prop. 1989/90:89 s. 66).

Fel i vara

8. Enligt 16 § första stycket ska en vara i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning stämma överens med vad som följer av avtalet. Den ska anses felaktig om den avviker från vad som föreskrivs i bland annat första stycket (tredje stycket 1). Näringsidkaren är ansvarig för varans beskaffenhet oavsett om han känt till eller borde ha känt till att varan saknade de egenskaper som framgår av 16 §.

9. Om en vara är felaktig enligt 16 §, får köparen kräva avhjälpande, omleverans, prisavdrag eller ersättning för att avhjälpa felet eller häva köpet. Köparen får även kräva skadestånd och hålla inne betalningen (22–34 §§).

10. Beräkning av prisavdrag ska typiskt sett ske på samma sätt som enligt köplagen (jfr Johnny Herre och Jan Ramberg, Konsumentköplagen, november 2019, Juno, avsnitt 8.8.2. Prisavdragets beräkning). Förhållandet mellan det nedsatta och det avtalsenliga priset ska svara mot förhållandet mellan varans värde i felaktigt och i avtalsenligt skick vid tidpunkten för avlämnandet (38 § köplagen). Köparen har bevisbördan för de omständigheter som läggs till grund för den rättsliga bedömningen att det finns en rätt till prisavdrag och för de omständigheter som åberopas till stöd för avdragets storlek.

Tolkning av avtal

11. I en tvist om tolkningen av ett avtal ska domstolen som utgångspunkt försöka klargöra vad parterna gemensamt avsett med avtalet. Det går emellertid inte alltid att fastställa en gemensam partsavsikt. När individuella förhållanden inte kan fastställas eller ge ledning får tolkningen bygga på objektiva grunder. Utgångspunkten är då avtalets ordalydelse. När ordalydelsen ger utrymme för olika tolkningar, liksom när ordalydelsen inte ger något besked alls, får ledning sökas i andra faktorer.

12. Sådana andra faktorer kan vara avtalets systematik, bakgrunden till avtalet (dess syfte), avtalsföremålets natur och ibland parternas ställning. Ett avtalsvillkor kan också behöva tolkas i ljuset av dispositiv rätt. Det är i allmänhet naturligt att utgå från att ett avtal ska fylla en förnuftig funktion och utgöra en rimlig reglering av parternas intressen. (Se ”Partneravtalet” NJA 2015 s. 741 p. 9 och 10 och ”Det Andra Bolaget” NJA 2014 s. 960 p. 22 och 23.)

13. Om något resultat inte kan uppnås vid en prövning av nu nämnda faktorer kan det finnas anledning att falla tillbaka på andra mera generella tolkningsprinciper. Det kan exempelvis gälla den så kallade oklarhetsregeln, som mycket förenklat kan beskrivas så att ett oklart avtalsvillkor ska tolkas till nackdel för den part som har formulerat det. Oklarhetsregeln har beröringspunkter med principen om att det för vissa rättshandlingar och villkorstyper kan ställas särskilda krav på tydlighet och klarhet. Det handlar framför allt om villkor med särskilt ogynnsamma verkningar och villkor i konsumentrelationer. (Jfr Axel Adlercreutz och Lars Gorton, Avtalsrätt II, 6 uppl. 2010, s. 110 f. och 116 f.)

14. Det finns även situationer när den avtalsrättsliga s.k. dolusregeln kan aktualiseras. Den innebär att den part som måste ha insett att motparten uppfattat avtalet på ett annat sätt än parten, kan bli bunden av motpartens uppfattning (jfr t.ex. Jan Ramberg och Christina Ramberg, Allmän avtalsrätt, 11 uppl. 2019, s. 192 f.). Dolusregeln kommer till uttryck i bl.a. 6 § andra stycket (jfr 4 § andra stycket) avtalslagen.

Återköp i konsumentförhållanden

15. Det finns ingen särskild reglering om återköp i konsumentköplagen eller i konsumenträttslig lagstiftning i övrigt. Ett återköp får i stället betraktas som ett nytt avtal, med ombytta roller. Återköpet måste dock ses i sitt sammanhang och det kan vägas in i tolkningen av återköpsavtalet att detta

har sin grund i ett konsumentförhållande. En näringsidkare och en konsument kan efter att ett fel i en köpt vara har uppdragats komma överens om ett återköp utan att konsumentköplagens tvingande karaktär hindrar det (se p. 7).

16. Återköp i konsumentförhållanden kan inte generellt uppfattas så att rättigheterna enligt konsumentlagstiftningen avtalas bort. Rätten att göra gällande påföljder enligt exempelvis konsumentköplagen får därför som utgångspunkt anses kvarstå i förhållande till den ursprungliga säljaren även efter ett återköp. Förhållandena i det enskilda fallet kan dock leda till bedömningen att parternas mellanhavanden med anledning av det bakomliggande konsumentköpet har reglerats slutligt. Ger avtalets utformning inte någon tydlig ledning får det betydelse vad parterna har velat åstadkomma genom återköpsavtalet och vad som har diskuterats om påstådda fel i varan.

Bedömningen i detta fall

Bilen var felaktig vid köpet

17. Högsta domstolen instämmer i tingsrättens och hovrättens bedömning att den mätarställning som angavs i köpeavtalet när bilen såldes till AF inte var riktig och att det utgör ett fel enligt 16 § konsumentköplagen.

Hur ska återköpet bedömas?

18. Utgångspunkten är alltså att en konsument även efter ett återköp har kvar sin rätt att göra gällande påföljder enligt konsumentköplagen (se p. 16). Frågan är då om innehållet i det nu aktuella återköpsavtalet leder till att denna utgångspunkt ska frångås.

19. I den handling som upprättades i samband med återköpet finns inga villkor eller andra uppgifter som ger någon ledning vid tolkningen av avtalet i det aktuella hänseendet. Det är ostridigt att parterna inte diskuterade om återköpet skulle innebära en slutreglering.

20. Bolaget har hävdatt att det var en självklarhet att återköpet innebar en slutlig reglering och att återköpet annars inte skulle ha kommit till stånd.

21. Den omständigheten att bilen såldes tillbaka till bolaget efter en diskussion om fel talar i viss mån för att det var en slutlig reglering. Mot detta talar dock att bolaget inte godtog att bilen var felaktig och att återköpspriset enligt bolaget bestämdes på marknadsmässiga grunder. Att återköpspriset var 110 000 kr lägre än det AF betalat endast tio månader tidigare talar också mot att återköpet innebar en slutreglering.

22. Bolaget har också gjort gällande att AF insåg att återköpet, enligt bolagets uppfattning, innebar en slutlig reglering av parternas mellanhavanden. Bolaget har dock inte visat att AF insåg detta.

23. En ytterligare fråga är om det ska ges någon betydelse att AF vid återköpet inte upplyste bolaget om att han tänkt driva frågan om felet med mätarställningen vidare. Även om återköpet inte omfattas av konsumenträttsliga regler bör det beaktas att det hade sin grund i ett konsumentförhållande. Mot den bakgrunden och vid de förhållanden som gällde har det inte kunnat krävas av AF att han vid återköpet klargjorde om han hade för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av det fel han påtalat. I stället får bolaget i egenskap av näringsidkare bära risken för att det inte gjordes klart att återköpet skulle ses som en slutlig reglering av parternas mellanhavanden.

24. Slutsatsen blir att återköpet inte innebar en slutreglering av parternas mellanhavanden med anledning av felet på bilen. AF har alltså inte förlorat sin rätt att göra gällande påföljder enligt konsumentköplagen.

Prisavdragets storlek

25. AF har vid denna bedömning rätt till prisavdrag som svarar mot felet. Högsta domstolen delar hovrättens bedömning i fråga om storleken på avdraget. Det innebär att hovrättens domslut ska fastställas.

Rättegångskostnad

26. Vid denna utgång ska bolaget ersätta AF för hans rättegångskostnad i Högsta domstolen. Det yrkade beloppet är skäligt.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund, Sten Andersson, Stefan Reimer och Cecilia Renfors (referent)
Föredragande har varit justitiesekreteraren Malin Broman Lindfors